

Advies jenaplanschool ..... inzake vorm stamgroepen.

De Nederlandse Jenaplanvereniging kent een erkenningstraject. Van oudsher werden jenaplanscholen gevraagd te laten zien dat de basisprincipes in het schoolplan zijn opgenomen. In 2010 werden de jenaplankernkwaliteiten vastgesteld en voor erkenning moesten de scholen betrokken zijn bij het werken met deze jenaplankernkwaliteiten in regioverband. In dit geval ontving men het eerst beruchte en daarna gewenste erkenningsbordje.

Naast deze twee jenaplanpijlars zijn er de kwaliteitscriteria Jenaplan (2002 staan in de map “Groeien en Bloeien”) en de jenaplanessenties.

Kernbegrippen van het jenaplanconcept zijn **“relatie en samenwerking”**. Met welke waarden benader je dit het dichtst? Dat wordt maatgevend voor de vorm en organisatie van de stamgroep.

16. In de school vindt heterogene groepering van kinderen plaats.

Deze keuze vloeit voort uit basisprincipe 1 en 2. Deze groepering vindt plaats in de stamgroep en binnen de stamgroep in tafelgroepen. In de stamgroep zijn bij voorkeur drie en tenminste twee jaargangen bij elkaar geplaatst.

Voor deze heterogene leeftijdsgruppering pleiten de volgende argumenten, waarbij onvermijdelijk vergelijkingen getrokken worden met de jaarklas:

a) De jaarklas is teveel verbonden met het leerstof-jaarklassen-systeem, dat ander, meer kindgericht onderwijs weinig kans geeft. Bovendien biedt de jaarklas aan de onderwijsgevende te gemakkelijk de gelegenheid naar traditionele werkvormen en een ongedifferentieerde benadering van kinderen te grijpen. Alleen daarom is doorbreking van de jaarklas een gewenste zaak.

b) De grotere leeftijdsverschillen in een heterogene groep laten tegelijkertijd grotere verschillen in ontwikkeling zien. Die kunnen zowel pedagogisch -zorg, helpen, uitgedaagd worden tot ontwikkeling- als onderwijskundig worden benut.

c) *In een school voor 4-12-jarigen komen in totaal drie verschillende stamgroepen voor. Begaafde kinderen en leidersfiguren moeten daardoor minstens drie maal van onderaf beginnen en zichzelf waarmaken. Voor ieder kind betekent het wisselen van groep na drie of twee jaar een nieuwe impuls. Een groep moet opnieuw naar een eigen evenwicht zoeken en dat doet een beroep op vaardigheden "in het begrijpen van" en "het leiding geven aan".*

De nadruk op het leren samenleven en -werken in groepen vloeit voort uit wat in basisprincipe 3 werd gesteld. Voor mens-woorden is de relatie met anderen noodzakelijk. Bovendien zijn waarden als verantwoordelijkheid en solidariteit in het gehele leven niet uitvoerbaar zonder een gedegen sociale vorming, waarin kennis, vaardigheden, gevoel en creativiteit in onderlinge samenhang zijn ontwikkeld.

d) De nieuwe kinderen in de groep krijgen door oudere kinderen een volgende introductie in groepsleven en onderwijs en de regels die voor beide gelden.

Tevens vindt een heroriëntatie plaats op het totale schoolleven. De volgende groep staat anders in de school dan de vorige.

Er wordt niet alleen gestreefd naar heterogeniteit in leeftijd, maar ook in geslacht, (sub-)culturele achtergrond, ontwikkelingsniveau en in eigenschappen en kwaliteiten. Deze heterogeniteit dient onder andere tot uiting te komen in de samenstelling van tafel- en vorderingengroepen.

Niet vergeten mag worden dat individueel werken steeds mogelijk moet blijven wanneer kinderen dat willen.

Het is uiteraard niet zo dat het samenstellen van heterogene groepen automatisch tot het beoogde effect leidt. Het gaat hier om mogelijkheden, die pas verwerkt kunnen worden als de stamgroepleerkracht probeert daarbinnen zo leiding te geven, dat de mogelijkheden van deze groepeeringsvormen pedagogisch en didactisch benut worden.

Dat vraagt om een continue scholing van vaardigheden. Onder andere in het reflecteren op de eigen praktijk.

Met behulp van de uitspraken van Kees Both over de stamgroep is het mogelijk een beeld te vormen van de situatie op 't Startnest (individueel en/of als team). Waar sta jij en waar staat het team in deze? Dat wordt bepalend voor de keuze van de organisatie van de stamgroep.

Kees Both was studiesecretaris van de NJPV en is schrijver van “Jenaplan in de 21ste eeuw”.

Kees was en is nog steeds een fervent voorstander van de driejarige stamgroep. In de tijd dat hij deze uitspraken op papier zette, was er nauwelijks sprake van discussie op dit gebied.

Het septembernummer in 2014 over de groepssamenstelling heeft als titel “Heterogene stamgroepen”. Gelden de gedachten van Petersen over heterogene stamgroepen nog in de huidige tijd, bij de kinderen van nu en bij onze visie op onderwijs en opvoeding?

Bekijk onderstaande uitspraken over **heterogeniteit** en **hoe is dat in jouw stamgroep, bouw of school?**

1. Kinderen zijn achtereenvolgens jongste, middelste en oudste in een groep. Door hun veranderende positie leren ze hun eigen mogelijkheden kennen en verschillende bijdragen te leveren aan de groep. Inclusief het ontwikkelen van hun potentiële leiderschapskwaliteiten.
In principe kunnen jongere kinderen ook leidinggeven aan oudere kinderen.

2. Kinderen blijven langere tijd deel uitmaken van de groep (meestal drie jaar), waardoor een goede pedagogische sfeer wordt vastgehouden en een cultuur zich ontwikkelt van “zo doen we dat hier”.
Er is continuïteit en verandering, omdat er jaarlijks kinderen vertrekken en binnenkomen en een deel van de kinderen blijft.

3. Oudere kinderen verlenen hulp. Van méér weten en kunnen, levenservaring wordt gebruik gemaakt.

4. Kinderen werken zelfstandiger. Minder afhankelijk van de stamgroepleider.

Er is meer zelforganiserend vermogen in de groep.
Kinderen worden probleemeigenaar.

5. Stamgroepleiders uit dezelfde bouw hebben vergelijkbare onderwijsleersituaties waardoor de onderlinge bespreekbaarheid in een bouwoverleg groter wordt.

6. Speel – en werkgroepen (tafelgroepen) worden op natuurlijke wijze gevormd.

7. Mogelijke terugval of stagnatie in ontwikkeling heeft geen directe gevolgen voor het deelnemen aan het stamgroep leventje.

8. Er ligt minder accent op het vergelijken van leervorderingen dan in de klassikale setting. Ieder kind komt meer tot haar of zijn recht.
Kinderen van elke leeftijd kunnen op hun tijd hun volle potentieel ontwikkelen.
Minder concurrentie en meer ruimte voor coöperatie.

9. Door de bewust vergrote leeftijdsspreiding noodzaakt de stamgroep eerdere tot het individualiseren.

10. Kinderen die meer kunnen blijven in hun sociale groep en kunnen zich daardoor harmonischer ontwikkelen dan een kind dat op basis van intellectuele prestaties te snel doorgroeit. (Mooi.... Typisch negentiger jaren. Ton.)

11. Kinderen die bepaalde vaardigheden bezitten werken stimulerend ten aanzien van kinderen die deze vaardigheid nog niet bezitten.

Tot slot: de denktank van de NJPV (met vertegenwoordigers uit alle geledingen) heeft zich gebogen over de belangrijkste **ontwikkelvragen in het Jenaplan** van vandaag. Uit deze analyse kwam o.a. naar voren dat “de overgang van twee naar driejarige stamgroepen weer toe neemt”.

Er zijn genoeg goede voorbeelden om scholen daarin te inspireren.

Actie: bundelen van expertise en aanpakken. Dit bekend maken en verspreiden.